

Skrivelse om skolornas ekonomi

Skrivelse av Jan Jönsson (L)

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Skrivelsen besvaras med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

I en skrivelse till kommunstyrelsen framför Jan Jönsson (L) att Liberalerna är bekymrade över situationen i stadens skolor och skolornas ekonomi. I skrivelsen föreslås att majoriteten redan nu gör aktiva omprioriteringar i sin budget och i sina avsättningar för året.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret konstaterar att som en konsekvens av det ekonomiska läget i skolorna beslutade kommunfullmäktige den 19 juni 2023 om förändrade schabloner i grundskola och grundsärskola (dnr KS 2023/673), som innebar att utbildningsnämndens budget utökades med 102 mnkr.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Skolans förutsättningar att bedriva en bra undervisning som stöder alla barns utveckling behöver förstärkas. Därför höjdes skolschablonen tydligt under år 2023. Trots det har flera skolor tvingats till sparåtgärder. Starkast har trycket på besparingar varit i skolor där elevantalet sjunkit. Även andra skolor har dock drabbats av den kostnadskris och inflationsspiral som drabbat hela det svenska samhället.

Därför finns det som Liberalerna påpekar i sin skrivelse all anledning att fortsatt vidta åtgärder för att stärka skolornas ekonomi.

Det är därför kommunstyrelsen i samband med tertialrapport 1 beslutade att öka schablonen för grundskolan med motsvarande 102 miljoner kronor och det är därför kommunfullmäktige i budget för år 2024 beslutat om en höjd skolschablon som substantiellt överstiger de beräknade kostnadsökningarna.

Det som i sammanhanget borde vara ett gemensamt uppdrag för stad och stat har dessvärre visat sig vara ett i praktiken ensidigt åtagande där staden får bära kostnadskrisen i princip helt på egen hand. I budget för år 2023 minskade den statliga finansieringen av Stockholms stads välfärdsverksamheter med 2 215,7 miljoner kronor. Samtidigt ökade staden skolbudgeten (inklusive gymnasieskola och fritidshem m.m.) med 1 093,6 miljoner kronor.

Under år 2024 har regeringen insett att kostnadskrisen för välfärden inte kan mötas med ännu en neddragning. Tillskottet till Stockholms stad från staten stannar dock vid i sammanhanget blygsamma och närmast försumbara 33,1 miljoner kronor. Bara Stockholms stads skolbudget ökar under samma tid år 2024 med 1 189,5 miljoner kronor.

Avsaknaden av insatser från Liberalerna i regeringen för att stärka skolan har kraftigt påverkat Stockholms stads möjligheter att finansiera skolan i den grad vi skulle ha velat. När den liberala skolministern sedan uppmanat landets kommuner i allmänhet, och Stockholms stad i synnerhet, att bryta mot gällande lagstiftning för att täcka upp för regeringens uteblivna stöd nås nya höjder i avsaknaden av politiskt ansvar.

Nu frågar Liberalerna i Stockholms stadshus om stadshusmajoriteten avser bryta mot gällande lagstiftning för god ekonomisk hushållning och ta av eget kapital för att finansiera driften i Stockholms skolor. Svaret är nej. Majoriteten avser hålla sig inom gällande lagstiftning och att upprätthålla en god ekonomisk hushållning. Att förslagen att ta av eget kapital är oförenligt med kommunallagens balanskrav framgår tydligt av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

I två frågor i skrivelsen om dessa särskilda, olagliga, uttag ska användas till att dels täcka ökade pensionskostnader och dels kostnader för friskvårdsbidraget.

När det gäller stadens ökade utgifter för pensionskostnader så kanaliserades dessa under år 2023 via ett höjt personalomkostnadspålägg som alla stadens verksamheter fått full kompensation för. Det är med andra ord inte de kostnaderna som lett till sparkrav på många skolor.

När det sedan gäller finansieringen av det extra friskvårdsbidrag som infördes av Liberalerna under föregående mandatperiod, och som enligt Liberalerna själva varit utan tillräcklig finansiering, är det värt att notera att nuvarande majoritet i budget för år 2023 utökade stödet till skolorna i bara denna del till skolan från 16 miljoner kronor till 23,4 miljoner kronor.

Eftersom förslaget uppenbarligen var otillräckligt finansierat i grunden har nu den rödgröna majoriteten i budgeten för år 2024 föreslagit att det jämfört med före pandemin höjda (men som jämfört med det tillfälliga bidraget innebär en sänkt nivå) bidraget följs av en stärkt finansiering om ytterligare 29,2 miljoner kronor.

När det gäller frågan om att minska Skolfastigheter i Stockholm AB:s (SISAB) avkastningskrav finns det all anledning framöver att pröva hur detta ska vara utformat. Det absurda skolpengssystemet (sedan länge värnat av Liberalerna i

riksdagen) innebär ju att kommunala skolor får betala extra hyra för skolpliktsansvaret. Detta föreslås i budget för år 2024 ses över. Även under år 2023 och år 2024 kommer SISAB att gå med underskott för att ökade kostnader för energi, räntor etc. inte ska drabba undervisningen.

Slutligen när det gäller Liberalernas ”omprioritering” om 197,54 miljoner kronor som föreslås i skrivelsen är det värt att notera att i Liberalernas eget budgetförslag föreslogs att 170,54 miljoner kronor skulle användas till andra politikområden än grundskolan. Som noterats ovan har den rödgröna majoriteten i samband med tertiärappport ett beslutat om en förstärkt ram för skolan. En ramhöjning som också fortsatte (och ytterligare förstärktes) i budgeten för år 2024.

Stockholms stad kommer alltid under det rödgröna styret pröva nödvändiga insatser för att stärka skolans finansiering. Detta trots att regeringen två år i rad försämrat möjligheterna för skolans finansiering.

Stockholm den 10 januari 2024

Karin Wanngård

Bilaga

Skrivelse om skolornas ekonomi, dnr KS 2023/648-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi tackar för svaret på skrivelsen Liberalerna lade i kommunstyrelsen i maj 2023. Bakgrunden till att vi lade skrivelsen var det utsatta läge Stockholms skolor befann sig i då, dels med anledning av ökade kostnader och elevtapp, dels mot bakgrunden av att de rödgrönas så kallat ”historiska satsning” inte överhuvudtaget räckte till för att täcka dessa kostnadsökningar.

Men bakgrunden var också den att skolborgarrådet Emilia Bjuggren i en DN-artikel den 4 april 2023 på frågan om majoriteten var villiga att skjuta till ytterligare pengar till skolan svarade att det inte fanns mer pengar än de man redan fördelats i budgeten. Skolorna hänvisades till sina sparade reserver. Skolborgarrådet hoppades att samhällsekonomin skulle lätta samt att regeringen skulle skjuta till pengar till kommunerna i vårandringsbudgeten (väl medveten om att ett sådant tilläggsanslag för skolan endast antagits en gång tidigare, nämligen år 2020 under coronapandemins första år). Nästföljande dag, den 5 april, togs också beslut i kommunstyrelsen om årsredovisningen, och majoriteten ville då heller inte utnyttja möjligheten att använda av stadens överskott till att satsa på skolan.

Genom vår skrivelse ville vi visa på olika alternativa sätt att hitta finansiering. Vi som opposition har inte tillgång till stadsledningskontorets utredningsresurser och kan därför inte helt bedöma alla olika utfall. Att majoriteten bestämt hävdade att det inte fanns pengar att tillskjuta skolan var ursprunget till att vi lade vår skrivelse. Vi kan så här i efterhand konstatera att detta sedan också ledde till att den rödgröna majoriteten faktiskt tvingades ta fram mer pengar tillslut.

Den 19 juni beslutar majoriteten om att tillskjuta 102 miljoner kronor till stadens skolor.

Uppenbarligen fanns det således pengar, något skolborgarrådet initialt förnekade. Vi kan konstatera att det sena beskedet från de rödgröna gav en massa turbulens ute på skolorna som hade kunnat undvikas. Vi håller med om att uppräkningsen av de generella statsbidragen till kommunsektorn borde vara högre. Men, som vi påpekade redan i maj och som majoriteten den 19 juni 2023 tog beslut om, fanns det möjligheter att stärka skolornas ekonomi.

Om det, som majoriteten återkommande hävdar, är regeringen som inte ger tillräckligt med pengar undrar vi varför Stockholms stad inte fullt ut söker de statsbidrag som faktiskt finns. Ett exempel är att regeringen i budgeten för 2023 avsatt medel för att öka tillgången till läromedel av hög kvalitet. För Stockholms stad var ramen för statsbidraget för inköp av vissa läromedel knappt 44 miljoner kronor år 2023. Ändå valde staden att söka belopp för endast 5,5 miljoner kronor. Detta trots att övriga storstäder som Malmö och Göteborg sökt och beviljats hela sin ram på 27 respektive 19 miljoner kronor, liksom flertalet övriga kommuner gjort.

Vi finner det anmärkningsvärt efter all högljudd kritik mot regeringen att det rödgröna styret inte säkrat upp att Stockholms stad ansöker om de statsbidrag staden har rätt till fullt ut. Uppenbarligen har andra kommuner sökt i mycket högre utsträckning än vi.

Vi noterar slutligen att stadens överskott för 2023 i den senaste månadsrapporten beräknas till 814,4 miljoner kronor. Då det är tillåtet för en kommun att inte behöva gå med 2 procents överskott under ett antal år, en möjlighet som Stockholms stad inte utnyttjat på länge, ser vi inga andra skäl till den rödgröna majoritetens snåländande kring skolan under 2023 än att skolan helt enkelt inte är tillräckligt viktig.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ärendet

I skrivelse till kommunstyrelsen av Jan Jönsson (L) framgår att Liberalerna är bekymrade över situationen i stadens skolor och skolornas ekonomi.

I skrivelsen föreslås att majoriteten redan nu gör aktiva omprioriteringar i sin budget och i sina avsättningar för året. Liberalerna menar på att majoriteten redan nu bör effektivisera på bland annat kommunstyrelsens växande kostym, minska konsultkostnaderna och lägga ner cykeljouren för att föra över medel till utbildningsnämndens budget.

Vidare föreslås att majoriteten gör ett uttag ur koncernen och överför denna till central medelsreserv 2 eller central medelsreserv 3 så att 125 miljoner kronor går till friskvårdsersättningen.

I skrivelsen föreslås även att majoriteten åtminstone måste utreda om man kan sänka SISAB:s avkastningskrav givet uteblivet elstöd till skolorna samt ökade hyreskostnader.

Slutligen föreslås att majoriteten åtminstone måste utreda om ett extra koncernuttag kan tillskapas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel för att lyfta tillfälligt och oväntat höga pensions- och personalkostnader över året om 250 miljoner kronor och om ett sådant uttag är förenlig med kommunallagen 11 kap. § 14.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 31 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret kan konstatera att det ekonomiska läget är utmanande och att skolan inte är ett undantag. Som en konsekvens av det ekonomiska läget i skolorna beslutade kommunfullmäktige den 19 juni om förändrade schabloner i grundskola och grundsärskola (KS 2023/673), som innebär att utbildningsnämndens budget utökas med 102 mnkr, vilket finansieras genom central medelsreserv 2 för oförutsedda behov samt central medelsreserv 3 för prestationer.

Stadsledningskontoret kan även konstatera att skolornas ekonomiska situation inte enbart är en följd av årets kostnadsutveckling. Minskade elevantal och ökande lokalkostnader är långsiktiga utmaningar som fortsatt kräver anpassning såväl lokalt på skolorna som på central förvaltning. Utbildningsnämnden prognostiserar i sin senaste prognos, per den 31 juli, en budget i balans efter resultatöverföringar för 2023. Resultatöverföringarna uppgår till 226 mnkr, vilket innebär att drygt 500 mnkr prognostiseras att föras över till 2024.

SISAB, som äger och förvaltar merparten av Stockholms stads skolor och förskolor, förväntas inte över tid redovisa någon vinst från den löpande verksamheten. En utgångspunkt i den samverkansmodell som ligger till grund för avtal mellan utbildningsförvaltningen och SISAB är självkostnad. I avtalet finns ett inbyggt effektiviseringskrav, bland annat då SISAB inte kompenseras fullt ut för kostnadsökningar till följd av inflation mm. Det finns med andra ord inte något avkastningskrav i form av vinstnivå för bolaget, utan det är noll över tid. För år 2023 räknar SISAB med ett betydande underskott, vilket tagits höjd för i budget, till följd av högre räntenivåer och det allmänt ökande kostnadsläget.

Gällande extra uttag ur koncernen eller motsvarande avsättning från eget kapital för att lyfta bort kostnaderna för friskvårdsbidraget från skolpengen och för att täcka extraordinära ökade pensionskostnader för stadens kärnverksamheter ser stadsledningskontoret som problematiskt. Koncernen Stockholms Stadshus AB påverkas också i hög grad av det ekonomiska läget och uttag ur koncernen behöver ske med långsiktighet i fokus. Ytterligare uttag bör begränsas i syfte att säkerställa långsiktig ekonomisk hållbarhet. Att ta stadens egna kapital i anspråk såsom Liberalerna föreslår är enligt stadsledningskontorets uppfattning inte förenligt med kommunallagens balanskrav och Stockholms stad har inte någon resultatutjämningsreserv i enlighet med kommunallagens 11 kap §14.

Det kan tilläggas att nämnderna har fått kompensation såväl för det tillfälligt höjda friskvårdsbidraget som för det höjda personalomkostnadspålägget 2023.

Stadsledningskontoret föreslår att skrivelsen anses besvarad med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.